

Nevşehir'in İdarî Sınırlarını Belirleme Süreci ve Buna Dair Yapılan Çalışmalar

Hüseyin Saraç^{a, b}

Özet

1518 yılında Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Osmanlı hâkimiyetine giren Nevşehir, idarî anlamda yapılan ilk düzenlemeler neticesinde Muşkara adıyla Uçhisar nahiyesine bağlanan köylerden biriydi. 18. yüzyılın başlarına kadar sıradan bir köy konumunda bulunan Muşkara'da, İbrahim Paşa'nın 1718-1830 yılları arasında sadrazam olmasıyla birlikte doğup büyüdüğü Muşkara köyünde büyük bir imar faaliyeti başlatmıştır. Zaman içinde Muşkara köyü şehir statüsü kazanmış ve bugünkü adı olan "Nevşehir" olarak isimlendirilmiştir. 18. yüzyıldan itibaren her alanda hızlı değişim süreci yaşayan şehir, sırasıyla nahiye, kaza ve sancak şeklinde idarî yapının içinde yer almış, Cumhuriyet Dönemi'nde ise 1954 yılında yapılan yeni düzenlemeler neticesinde buraya il statüsü kazandırılarak kendisine yedi ilçe merkezi bağlanmıştır. İl olduktan 1960 yılına kadar il sınırlarının belirlenme süreci devam etmiştir. Bu çalışmada Nevşehir il olduktan sonra 1960 yılına kadar geçen sürede il sınırlarının belirlenmesinde yapılan çalışmalar hakkında bilgiler verilecektir. Bölge ile ilgili günümüzde bilinmeyen pek çok idarî değişiklik arşiv kaynaklarına dayanılarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Nevşehir
İdari Yapı
İl Sınırları

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 04.10.2019
Kabul Tarihi: 13.03.2020
Doi: 10.18026/cbayarsos.629406

The Process of Determining The Administrative Limits of Nevşehir and Their Activities

Abstract

Nevşehir, which entered under ottoman is rule was one of the villages connected to the uchisal sub-distict under the name of Muşkara ora result of the first administrative arrangements made in the period of Yavuz Sultan Selim I 1518. In time the village of Muskara wan the center statu and it is named Nevşehir today. Since the 18th century the city which has been a rapid process in all areas has respectvelly taken before demos administrative and jurisdiction in the administrative structure. As a result of the now regulations made in 1954 during the republic period it was won the provinciall statu, and it was linked itself the seven country town country boundries process has continued from after Nevşehir becoming country to in 1960 process. Untill now, unknowning information about region is tried to find out be based and archive fund.

Keywords

Nevşehir
Administrative Structure
Provincial Borders

About Article

Received: 04.10.2019
Accepted: 13.03.2020
Doi: 10.18026/cbayarsos.629406

^a İletişim Yazarı: huseyinsarac53@hotmail.com

^b Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi.

Giriş

Nevşehir, 1518 yılında Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra bölgede yapılan ilk idarî çalışmalar neticesinde Muşkara adıyla Ürgüp kazası dâhilindeki Uçhisar nahiyesine bağlı olacak köylerden biri haline getirilmiştir. Muşkara'da 86 hane ile 19 bekârdan oluşan toplam 105 nefer erkek nüfus vardı ve bunların tamamı gayrimüslimdi. XVIII. yüzyılın başlarına kadar sıradan bir köy konumunda olan Muşkara'nın zaman içinde köy, nahiye, kaza, sancak ve Cumhuriyet Dönemi'nde il konumuna gelmesini sağlayacak olan en önemli etkenlerden biri 1718-1730 yılları arasında Osmanlı'da sadrazamlık görevine getirilen Damat İbrahim Paşa'nın doğduğu yer olmasıydı. Padişah III. Ahmet, bir hatt-ı hümayunla damadı İbrahim Paşa'ya Muşkara köyünü hibe ve temlik ettikten sonra İbrahim Paşa kendi vakıf ve hayratı olarak köyde yoğun bir imar faaliyetleri başlatmıştır. Cami, medrese, sıbyan mektebi, han, hamam, imaret, çeşme, dükkânlar ve diğer yöneticilerin ikametleri için binalar yaptırmıştır. Muşkara köyü yeni bir şehir adını alınca bu özelliğinden dolayı H. 1137/M. 1725'te Nevşehir adını almıştır (Şahin, 2007, s. 64-67). Mart 1727 yılında ise burada mahalleler oluşturulmak suretiyle Nevşehir şehir veya kasaba görünümünü kazanmıştır (Selçuk, 2013, s. 1265; Bilge, 2011, s. 64-67). Ayrıca bu yeni adın bundan sonra tüm bürokratik yazışmalarda kullanılması için ilgili yerlere fermanlar gönderilmiştir. Daha sonraki süreçlerde bölgedeki nüfusun arttırılmasına yönelik yapılan çeşitli çalışmalar neticesini vermiş ve köy konumundaki Nevşehir 1747 yılında nahiye (BOA. AE. SMHD. I. 226/1846), 1764 yılında ise kaza birimi haline getirilmiştir. 1840 yılında yapılan idarî düzenlemeler sonucunda da Niğde sancağının kazalarından biri olarak bu konumu sürdürmüştür (BOA. AE. 1/1). 1846 ile 1852 yılları arasında kapsayan devlet salnamelerinden anlaşıldığı üzere Nevşehir sancak birimi haline getirilirken Niğde ise bir kaza birimi olarak Nevşehir sancağına bağlanmıştır (BOA. Y. PRK. 27/41). Ancak bu durum fazla uzun sürmemiştir. 1852 yılından itibaren Niğde'nin tekrardan sancak merkezi haline getirildiği ve Nevşehir'in bu merkeze kaza birimi olarak bağlandığı anlaşılmaktadır (BOA. MVL. 13886). Nevşehir'in 1852 yılından il yapıldığı 1954 yılına kadar idarî statüsünde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Günümüzde Nevşehir'e bağlı 7 ilçe ve bu ilçelere köy düzeyinde bağlı pek çok yerleşim birimi bulunmaktadır.

Nevşehir İl Sınırlarının Belirlenmesine Dair Yapılan Çalışmalar

Nevşehir'in İl Yapılmasından Önce Başlatılan Çalışmalar

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşıldığı üzere Osmanlı Devleti'nin idarî yapısı içinde Nevşehir'in köy, nahiye, kaza ve sancak düzeylerinde temsil edildiği görülmektedir. Cumhuriyet'in ilanından sonra yapılan yeni düzenleme ile de ilçe olarak adlandırılmıştır. Osmanlı Devleti'nde süreç içinde Nevşehir'le ilgili yapılan çeşitli idarî düzenlemeler gibi Cumhuriyet Dönemi'nde de çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmalar Nevşehir'in 1954 yılında il olmasından önce yani 1942 yılında başladığı ve 1960 yılına kadar devam ettiği anlaşılmaktadır.

1942 yılında yapılan çalışmalardan biri Niğde vilayetinin kazalarından biri olan Nevşehir'e bağlı Çardak köyü ile Kayseri vilayetinin Ürgüp kazasına bağlı Bahçeli köyü arasında çıkan sınır anlaşmazlığını gidermeye yöneliktir. Bunun için her iki vilayet üyelerinden oluşan bir komisyon görevlendirilmiştir. Oluşturulan komisyon üyeleri içinde her iki vilayetin daimi encümenleri ve idarî heyetleri yer almıştır. Oluşturulan bu komisyonun yaptığı çalışmalar ve bu çalışmalardan elde ettiği bilgiler neticesinde anlaşmazlığa sebep olan sınırın eski Ürgüp-Niğde yolunu takiben Madala Çeşmesi'ne ve bu çeşmenin önünden geçen dereyi takiben yeni

Ürgüp-Niğde yoluna ve bu yolu Niğde istikametinde takip ile Mazi Yolu'nun altındaki dereye yani Köfeyin önünden geçen büyük dereye kadar olan hat olarak çizilmesi ve bu sınırın her iki tarafında kalan arazilerdeki şahsi tasarruf haklarının saklı kalması ve Madala Çeşmesi'nden her iki köyün de istifade etmesi uygun görülmüştür. Bu doğrultuda komisyonun hazırladığı rapor valilik makamlarına sunulmuştur. Valilik makamlarına sunulan bu rapor 4025 sayılı kanununa göre uygun bulunmuş ve buna dair bir kararname düzenlenmiştir. Düzenlenen bu kararname 11.05.1942 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na bildirilmiştir. Burada vilayetlerden gönderildiği şekliyle kabul edildikten sonra dönemin İçişleri Bakanı tarafından 12.04.1942 tarihinde imzalanmış sonrasında yazı Başbakanlığa havale edilmiştir. Burada işlem gören yazı 20.04.1942 tarihinde Cumhurbaşkanı, Başbakan ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile karara bağlanmıştır. 21 Mayıs 1942 tarihinde de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/153.14.19).

Sınır anlaşmazlığını gidermeye yönelik yapılan çalışmalardan biri de 1954 yılında başlatılmış olup aynı yıl karara bağlanmıştır. Anlaşmazlığın yaşandığı yer Niğde vilayetinin Nevşehir merkez kazasına bağlı İçik köyü ile aynı kaza birimine bağlı Acıgöl nahiyesinin Topaç köyüdür. Bu köyler Nevşehir ve Acıgöl nahiyelerini ayıran sınır bölgeleridir. Bu bölgelerdeki anlaşmazlığın giderilmesi için kaza idarî biriminde bir kurul oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kurul 05.10.1953 tarihinde çalışmalarını tamamlamış ve bu çalışmalarını bir rapor haline getirmiştir (BCA. 30.11.1/245.22.18).

Kurulun oluşturduğu raporda köy muhtarlarının beyanatlarından hareketle bir yol takip ettiği anlaşılmıştır. Raporun içeriğinde İçik köyü muhtarı; köy sınırlarının 1932 yılında çizildiğini, hatta tapuda tescil edildiği ve bu sınır kâğıdına göre Topaç köyü ile olan sınırlarının Kale, Kumkuyu, Kırımıntaş, Höyükü, Sarı Toprak ile Laleli olduğunu, bugün de değiştirilmesini gerektirecek bir durumun bulunmadığını ve aynı şekilde kabul edilmesini belirtmiştir (BCA. 30.11.1/245.22.18).

Topaç köyü muhtarı da beyanatında; İçik köyü ile sınırlarının 1953 yılında tespit edildiğini ve tespit edilen sınıra ve isteklerine göre hudutlarının Kale-Killik Çayı, Kırımıntaş, bunu takiben Kurtderesi Çayı, Boztepe, Laleli Burnu olmasını ve bu sınırın batı cephesinde kalan arazinin ise İçik köyüne ait olmasını belirtmiştir. Akabinde 19.01.1953 tarih ve 3 sayılı kararıyla tespit edildiğini ve değiştirilmemesini talep etmiştir (BCA. 30.11.1/245.22.18).

Her iki muhtarın dinlenmesinden sonra alan araştırmaları kapsamında yapılan tetkikatlar neticesinde kurulun edindiği izlenim şöyle olmuştur: Yukarıda belirtilen sınır noktalarının genel itibariyle benzer olduğu, ihtilafli muntıkadaki arazinin bir kısmının İçik köyüne bir kısmının da Topaç köyüne ait olduğu, esas ihtilafın Kumkuyu denilen sudan meydana geldiği ve eskiden beri suyun iki köy arasında müştereken kullanıldığı, Höyükü denilen dağ eteklerinin ise her iki köyde yaşayanlar tarafından zamanla tarla haline getirmiş oldukları tespit edilmiştir. Bu tespit ve değerlendirmelerden sonra Nevşehir merkez nahiyesi ile Acıgöl nahiyesi arasındaki bölge sınırlarının kale, Kumkuyu Çeşmelerinden geçerek Killik Çayı oradan Kırımıntaş, Höyükü, Harman, Kuş Oynağı ve bu sırtı takiben Laleli Burnu'na çekilen hat olmasının uygun görüldüğü belirtilerek her iki köyün de akarsuyu olmadığından Kumkuyu Çeşmesi'nden şimdiye kadar olduğu gibi müşterek istifade edilmesinin tarafların menfaatlerine daha uygun olacağı mütalaa edilmiştir (BCA. 30.11.1/245.22.18).

Tüm bu veriler doğrultusunda Niğde Vilayeti İdare Meclisinin 14.10.1953 tarih ve 128/962 sayılı ayrıca Genel Meclisin 06.01.1954 tarih ve sayısız kararı ile de Karma Kurulun

tespitleriyle birlikte belirtilen sınır hattının aynen kabulüne mütalaa edilmesinin ardından alınan karar İçişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. 14.06.1954 tarihinde İçişleri Bakanı'nun da oluru alındıktan sonra aynı tarihte konu Başbakanlık'ta görüşülmüştür. 19 Haziran 1954 tarihinde Cumhurbaşkanı'nın onayının ardından karar yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/245.22.18).

Nevşehir'in İl Yapılmasından Önce Başlatılıp İl Yapıldıktan Sonra Neticelendirilen Çalışmalar

Nevşehir'de il sınırlarının düzenlenmesi yönünde yapılan çalışmalardan biri de 1953 yılında başlatılıp 1956 yılında neticelendirilen Nevşehir vilayeti merkez kazası Acıgöl nahiyesine bağlı Çullar köyü ile Gülşehir kazasına bağlı Sivasa köyü bölgesindeki iki kaza arası sınır anlaşmazlığıdır. İki kaza arasındaki sınır anlaşmazlığını gidermek için Nevşehir'in Niğde vilayetine bağlı olduğu dönemlerde vilayet merkezinde bir komisyon oluşturularak mevcut sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların ivedilikle giderilmesine dair çalışmalar başlatılmıştı. Bu süreç içinde Nevşehir'in 1954 yılında il yapılması nedeniyle komisyonun raporları Nevşehir'e gönderilerek işlemlerin Nevşehir Valiliği bünyesinde yürütülmesi uygun görülmüştü. Daha önce oluşturulan komisyonun raporunda her iki mahalde yaşayan kişilerin beyanları ve bölge arazisi dikkate alınarak sınırların en uygun bir şekilde nasıl olacağına dair bilgiler yer almıştır. Komisyon, raporuna göre her iki kaza arasındaki sınırın Kanlı Arkaç, Aarı Arkın Tepesi ile Çatal Arkaç arasındaki dereyi güneye doğru takiben Hacıahmetli-Kürt yolunu kestiği noktalar arası olacak şekilde belirlenmesinin doğru bir karar olacağı kanaatine varmıştır. Nevşehir vilayetince görevlendirilen kişilerce de yapılan incelemeler neticesinde bu durum teyit edilmiştir. Nevşehir Vilayeti İdare Heyeti de komisyon tarafından tutulan bu raporu 28.01.1955 tarih ve 33 sayılı Genel Meclisin 27.12.1955 tarihli kararı ile de aynen kabul etmiştir. Alınan bu karar daha sonra İçişleri Bakanlığı'na tebliğ edilmiştir. 14.03.1956 tarihinde bu birimde de kabul gören karar 07.04.1956 tarihinde Başbakanlık'ta görüşülüp karara bağlandıktan sonra aynı tarihte Cumhurbaşkanı'nın onayıyla yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/258.22.11).

Nevşehir'in İl Yapılmasından Sonra Başlatılan Çalışmalar

Nevşehir'in il yapılmadan önce idarî sınır bölgelerini belirlemeye yönelik sürdürülen çalışmalar il yapıldıktan sonra da devam ettirilmiştir. 1954 yılında konu yapılan bölge Nevşehir vilayetinin Kırşehir sancağına bağlı Pöhrenk ve Mahmutlu köyleridir. Bahsi geçen bölgelerdeki iki vilayet arası sınır anlaşmazlığını gidermeye yönelik her iki vilayetçe karma komisyon oluşturulmuştur. Komisyon üyelerince bölgede gerekli saha araştırmaları yapıldıktan sonra edinilen bilgiler 30.11.1954 tarihinde rapor haline getirilip vilayet makamlarına sunulmuştur. Komisyon raporunda; Çevirme köyünün Mahmutlu ve Pöhrenk köyleri ile mevcut olan hudut ihtilafları Yozgat vilayeti ile Nevşehir vilayetinin hudutlarını teşkil edeceği ve bu itibarla krokide belirtildiği gibi Pöhrenk ve Çevirme köylerinin Korkuyu denilen sabit noktadan başlayarak Sırakayalar, Süleyman Ağalı hizasındaki Satmakili'yi takiben Büyük Kızılkale ve Küçük Kızılkale adındaki tepeler ve bu tepelerin yanından geçen Mahmutlu Caddesi ve Yerköy istikametinde Maruf Cendereözü'ne kadar olan kısım olacak şekilde düzenlenmiştir. Ancak Yozgat heyeti bu karardan vazgeçerek sadece Pöhrenk ve Çevirme hududunun kabulünü ve ancak tabii olarak Nevşehir bölgesinde kalması gereken ve 49 Numaralı Toprak Dağıtım Komisyonu tarafından Mahmutlu köyü halkına paylaştırıldığı

anlaşılan Büyük ve Küçük Kızılkaleler sabit noktalarının kuzeybatısında kalan külliyetli miktardaki kültür arazisinin Mahmutlu köyüne bir hak olarak heyetlerce kabulü şartıyla Mutlu ve Çevirme köyü hudutlarını dolayısıyla iki vilayet hududunu yukarıda tespit ve arz edildiği şekliyle kabul edebileceklerini ileri sürmüşlerdir. Nevşehir heyeti ise bu duruma itiraz etmiş ve Mahmutlu-Çevirme hududunun yeniden tespit ve tetkiki için 24.11.1954 tarihinde tekrar araziye çıkmıştır. Belirtilen tarihte Yozgat heyetinin ileri sürdüğü iddia ve delilleri yerinde incelemiş ve Yozgat heyetinin mütalaa ve kanaatlerinde ısrar etmeleri Mahmutlu-Çevirme dolayısıyla iki vilayet hududunun bu noktadaki irtibatının tespitine imkân bırakmamıştır. Mutabakata varılamamasının sebebi şunlardır:

1- Çevirme köyü hududu içinde kalması tabii ve zaruri olan Büyük ve Küçük Kızılkaleler mevkiilerindeki arazilerin Yozgat vilayeti 49 Numaralı Toprak Komisyonu tarafından Mahmutlu köyü sakinlerine paylaştırılmış olması ve Yozgat heyetinin mevzuya bahis olan kültür arazisinin Mahmutlu köyü içinde bırakılmasında ısrar etmesi,

2- İki vilayet arasında en müsait şartlarla hudut olabilecek Pöhrenk, Mahmutlu ve Çevirme köylerinde aynı zamanda sınırlarını tayin edecek sabit noktalarda her iki heyetçe fikir birliğine varıldığı halde birinci maddede arz edilen ve Mahmutlu köyü sakinlerine paylaştırılan arazinin Mahmutlu köyüne hak tanınması hususunda Yozgat heyetinin ısrar etmesi ve Nevşehir heyetine yönelik bu hususlarda yetkisinin bulunmadığını iddia etmesi,

3- Çevirme köyü yetkililerince Kırşehir Tapu Dairesine önceden ibraz ettikleri sınır belirleme evraklarında Çevirme köyünün doğu sınırları Acısu olarak belirtilirken Mahmutlu köyü yetkililerince ise köyün kuzey hududunun Acısu'dan geçmediği yönünde ifade etmeleri ayrıca Yozgat heyetinin de Mahmutlu köyü sakinlerinin paralelinde bir görüş takınmalarıdır.

Yukarıdan da anlaşılacağı üzere Nevşehir ve Yozgat Vilayetleri komisyonlarınca adı geçen yerleşim birimlerindeki hudut noktalarına yönelik belli yerlerde anlaşmaya vardıkları, belli bölgelerden itibaren ise anlaşamadıkları görülmüştür. Bunun üzerine Nevşehir Vilayeti İdare Heyetinin 31.12.1954 tarih ve 123-377 sayılı almış olduğu kararın yanında 26.01.1955 tarih ve Yozgat Vilayeti İdare Heyetinin 24.12.1954 tarih ve 516 sayılı, genel meclisin 31.01.1954 tarih ve 2 sayılı kararları ile Nevşehir vilayeti karma komisyonunun görüşüne iştirak etmek suretiyle sınır hattı üzerinde iki vilayet karma ve yetkili kurulları arasında mutabakata varılamaması üzerine merkezden bir heyet görevlendirilmiştir. Merkezden görevlendirilen heyetin 15.08.1955 tarihli raporuna göre öncelikli olarak gerek Nevşehir heyetinin gerekse Yozgat heyetinin üzerinde anlaşıp anlaşamadıkları noktalar ortaya çıkarılmıştır. Her iki heyetin Körkuyu, Sarıkayalar ve Süleymanağlın noktasına kadar olan hat üzerinde anlaşma sağladıkları görülmüştür. Ancak Sarıkayalar denilen kayalık güneyden kuzeye Celal Şahin Çiftliği istikametine doğru 1.5 km. kadar uzamaktadır. Nevşehir heyeti Sırakayaların başlangıcını bir nokta olarak almış ve buradan Süleymanağlın'a geçmiştir. Yozgat heyeti ise bu kayalığın başından sonuna kadar olan kısmı hudut hattı olarak kabul etmiş ve Sırakayaların en kuzeyinde bulunan Çiftlik İnleri mevkiinde Süleymanağlın'a geçmiştir. Nevşehir heyeti Süleymanağlın'dan sonra hududu Büyük ve Küçük Kızılkalelere ve buradan Mahmutlu Caddesi ve Cenderözü'ne kadar uzatmıştır. Yozgat heyeti de Çevirme köyünün Mahmutlu ile komşu olduğunu kabul etmediğinden bu noktaları dikkate almamıştır (BCA. 30.11.1/261.44.1).

Hazır bulunan her üç köyün muhtarı da ihtilafli alanlara yönelik düşünceleri aynı olması üzerine taraflarca gösterilen hudutların her noktası idarî, coğrafi ve değişmeyen tabii noktalar

dikkate alınarak ihtilaflı alanlara yönelik sahada geniş kapsamlı bir araştırma yürütülmüştür. Bu itibarla Nevşehir ve Yozgat vilayetlerinin bu bölgedeki en münasip hudut hattının Körkuyu'dan başlayarak Sırakayaların başlangıç noktasına ve Sırakayaların devamında Malya Devlet Çiftliği'ne giden yolun bu kayaların kuzey ucunda birleştiği nokta olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu nokta Celal Şahin Çiftliği'ne ait ev damları ve çiftliğin doğusunda bırakarak Malya Çiftliği'ne giden meşhur yolun Sırakayaların bulunduğu tepeye çıkış dönemecidir. Buradan Süleymanağılın ve Süleymanağılın'dan inen hattın Bahçepınar-Mahmutlu yolunun kesiştiği noktanın uygun olacağı beyan edilmiştir. Bu doğrultuda karar düzenlenip İçişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. Bu karar 27.09.1956 tarihinde Bakanlık nezdinde onaylanmıştır. 12 Ekim 1956 yılında Cumhurbaşkanının imzalamasının ardından da karar kesinleşmiştir (BCA. 30.11.1/261.44.1).

Vilayet sınırlarının belirlenmesine yönelik 1956 yılında yapılan çalışmaların bir diğeri de Nevşehir vilayetinin merkez kazası dâhilindeki Derinkuyu nahiyesine bağlı Yörüklü köyü ile Niğde vilayetinin Merkez kazası dâhilindeki Misli nahiyesine bağlı Kömürcü köyü civarındaki iki vilayet sınır anlaşmazlığının giderilmesine yönelik yapılan çalışmadır. Her iki vilayet karma heyetlerinin belirtilen mahalde yaptıkları tetkikat neticesinde tanzim ettikleri 12.01.1955 tarihli tutanakta sınır hattının; Büyük Kışla Tepesi'nin uç tarafındaki Büyükkayalardan Aksaray Yolu'nun tahminen 300-400 m. güneyine düşen Akseki'nin Ağzı Tepesi'nden geçmek suretiyle Gökçe Kavan'ın doğu kısmına isabet eden burun tarafına düşen kayalardan geçen hat şeklinde belirlemişlerdir (BCA. 30.11.1/262.46.15).

Bu doğrultuda Nevşehir Vilayeti İdare Heyetinin 25.05.1956 tarih ve 287 sayılı, Genel Meclisin 14.01.1956 tarih ve sayısız kararı ile Niğde Vilayeti İdare Heyetinin 30.11.1955 tarih ve 387 sayılı ve Genel Meclisin 05.01.1956 tarih ve sayısız kararlarında Karma Heyetin tespit etmiş olduğu sınır hattının aynen kabulü yönünde karar almışlardır. Alınan bu karar 19.10.1956 tarihinde İçişleri Bakanı Prof. Dr. Hüseyin Avni Gökçürk tarafından ve Başbakanlık'ça uygun bulunmuş ve onaylanmıştır. 9 Kasım 1956 tarihinde kararın Cumhurbaşkanı tarafından imzalanmasının ardından yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/262.46.15).

1956 yılında yapılan çalışmalardan bir diğeri de Nevşehir vilayetinin Mucur kazasına bağlı Kurugöl köyü ile Hacıbektaş kazasına bağlı Obruk köyü bölgesindeki sınır anlaşmazlığını gidermeye yönelik yapılan çalışmadır. Bahsedilen kaza birimleri lağvedilen Kırşehir vilayetine bağlı bulunduğu dönemlerde vilayetçe konu yapılan mahallere gönderilen karma komisyon marifetiyle tetkik edilip düzenlenen 15.10.1952 tarihli rapora göre; her iki köy muhtarı ve ihtiyar heyeti kendi aralarında bir anlaşmaya varamamış olduklarından 1956 yılında oluşturulan komisyon kararıyla iki kaza arası sınırın At Kuyruğu Sallanmaz Tepesi'nin zirvesi-Kayseri Yolu-Büyük Beş Tepelerin kuzeyindeki en büyük tepenin zirvesinden Kayapınar arasını birleştiren hat olarak belirlenmesi kararlaştırılmıştır. Nevşehir Vilayeti İdare Heyeti 31.07.1956 tarih ve 325 sayılı, Genel Meclisin 27.12.1955 tarihli ve sayısız kararlarında tarafların karşı taraf sınırı içinde kalan genel ve özel hakları saklı kalmak şartı ile bu yönde kararlar alınmıştır. Vilayetçe alınan bu karar 19.11.1956 tarihinde İçişleri Bakanı ardından Başbakan tarafından onaylandıktan sonra 8 Aralık 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından da onaylanıp yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/262.49.21).

Sınır anlaşmazlığına konu olan bir diğeri de Yozgat vilayetinin Boğazlıyan Kazası dâhilindeki Fakılı Nahiyesine bağlı Kanlıca köyü ile Nevşehir vilayetinin Kozaklı kazası dâhilindeki Kaşkılla köyü bölgesidir. Bahsedilen bölge her iki vilayet temsilcileri tarafından tetkik edilmiş ve bu hususta kaldırılan Kırşehir Vilayeti Karma Komisyonun 09.06.1952 tarihli

raporunda; bölge sınırını Kanlıca İstasyonu'ndan itibaren ikinci menfez-Gölyeri Mevkii, Bağ Deresi ve Çokum Kaya Mevkiinin 1 km. kuzeyindeki noktada sona eren hat olarak belirlemiştir (BCA. 30.11.1/264.10.11).

Yozgat Vilayeti Karma Kurulunun tek taraflı yaptığı tetkikat sonucunda 20.10.1951 tarihli raporunda ise sınır, demiryolu menfezinin 300 m. kadar doğusunda bulunan Gölyeri ve demiryolunu takiben menfez, menfezden sonra devam ederek doğu ve doğu güneyinden Kuruçay ve Kanlıca köylerine ait Kuruçay boyunca devam eden bağların bittiği Kurudere'yi takiben Zopini mevkinin 200 m. kuzeyindeki ve batısındaki Çokumkaya olarak belirlemiştir (BCA. 30.11.1/264.10.11).

Her iki vilayet karma ve yetkili kurulları arasında görüş ayrılığı bulunduğundan olayın bir kere de merkezden gönderilecek heyet marifetiyle tetkiki vilayet makamlarınca talep edilmiştir. Merkezden görevlendirilen heyetin 22.08.1955 tarihli raporunda öncelikle daha önceki yetkili kurulların kararlarına ve mahalde iki köy muhtarı ve ihtiyar heyetlerinin beyanlarına rağmen köyler arasındaki ihtilafın devam ettiği belirtilmiştir. Ardından bölgedeki anlaşmazlığın sebebi araştırılmıştır. Merkezden görevlendirilen heyetin tespitine göre anlaşmazlığın temel sebebi hudut bölgesine denk gelen saha üzerinde istifade edilen otlak arazinin her iki köy halkı tarafından tarla ve bağ haline getirilmiş olması ve bilhassa bağların bulunduğu yerin öz tabir edilen dere yatağı üzerinde ve bu itibarla çok kıymetli olduğu için iki köy arasında taksime uğrayan bu yerlerin tapularının da henüz verilmemiş olması mevcut yerlerin kendi köylerinin hudutları içinde kalmasını istiyor olmalarıdır (BCA. 30.11.1/264.10.11).

Heyet, tarafların teklif ettiği hudut hatlarını gezdikten sonra anlaşmazlığın giderilmesi yönünde yeni sınır hatları belirlemiş ve bu hatları her iki köyün muhtarına teklif etmiştir. Teklif edilen bu yeni hat muhtarlarca da kabul edilmiştir. Bu duruma göre bölgenin yeni sınır hattı, Karası kenarında ve suyun batı tarafında Kaşkıyla köyünden Necip Öcal ve Kanlıca köyünden Ali Türkmen Bağ'ından itibaren demir yolunun iki gözlü kum köprüsüne ve buradan Hacı Osman Bağ'ının başındaki pınar, bu pınardan Nirengili-Tapkir düzlüğüne ve Nirengili noktasından 150 m. kadar kuzeybatısındaki Çifte Arkaç'a ve buradan batıda Çokumkaya'nın 500 m. kadar kuzeyinde bulunan Ortataş Ocağı istikametine çekilen hat olarak belirlenmiştir. Nevşehir Vilayeti İdare Kurulunca da 14.12.1956 tarih ve 176 sayılı, Genel Meclisin 04.01.1957 tarih ve sayısız kararı ile kabul edilmiştir. Daha sonra bu karar 05.03.1957 tarihinde İçişleri Bakanlığı ve Başbakanlık'ça uygun bulunmuştur. 16 Mart 1957 tarihinde Cumhurbaşkanı'nın onayı ile süreç tamamlanmıştır (BCA. 30.11.1/264.10.11).

Sınır anlaşmazlığının yaşandığı yerlerden biri de Nevşehir vilayetinin Kırşehir kazasına bağlı Dedeli köyü ile Niğde vilayetinin Aksaray kazasına bağlı Çiftevi ve Devedamı köyleri arasında kalan bölgelerdir. Sınır anlaşmazlığını gidermeye yönelik her iki vilayetçe görevlendirilen karma komisyonlarca burası tetkik edilmiş 10.07.1954 tarihinde bir rapor düzenlenmiştir. Bu rapora göre Dedeli köyü ile Devedamı köyü arasında herhangi bir ihtilaf bölge olmadığı için sınırın Devedamı-Saraycık köyünün sınır başlangıcı olan Boztepe-Bozdağ'dan başlayarak Korkuyu ve buradan Muratlı Höyüğü'ne çekilen düz hat olarak belirlenmiştir (BCA. 30.11.1/264.14.14).

Dedeli ve Çiftevi köyleri temsilcileri sınırın bazı noktalarında anlaşmaya varmışlarsa da anlaşamadıkları noktaların oldukça fazla olması nedeniyle iki vilayet heyeti sınırın tabii noktalardan geçmesi ve her iki tarafın otlak ve arazi durumlarını nazarı dikkate alarak sınırın;

Muratlı Höyüğü-Eski Mezarlık- mezarlığın ortasından geçen Ankara-Alaca ve Nevşehir yolu üzerinde Alaca köyüne ait su kuyusuna kadar olan ve yolu takiben hat şeklinde olmasını kararlaştırmıştır. Bununla beraber sınırın sağında ve solunda kalan Murat Çayırılığı-Kayalığı ile anılan mera dâhilinde adı geçen köyler tarafından sürülüp her iki vilayetin idarî makamları tarafından yasaklanan araziler de mevcut meraya katılarak tek bir mera halinde Dedeli-Devedamı ve Çiftevi köyleri hayvanatı için müştereken istifade etmelerine imkân sağlanmıştır. Niğde Vilayeti İdare Heyeti 22.07.1954 tarih ve 223 sayılı Genel Meclisin 24.12.1954 tarih ve sayısız kararları ile Nevşehir Vilayeti İdare Heyetinin 15.02.1957 tarih ve 113 sayılı, genel meclisin 18.12.1956 tarih ve sayısız kararları ile de yukarıda belirtilen sınır hattının aynen kabulü yönünde karar almışlardır. Alınan bu karar 30.03.1957 tarihinde Bakanlık'ta görüşüldükten sonra İçişleri Bakanı ve Başbakan tarafından onaylanmıştır. 13 Nisan 1957 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından da onaylanmasıyla birlikte yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/264.14.14).

Ankara vilayeti Kaman kazası Akpınar nahiyesine bağlı Aşağı Homurlu köyü ile Nevşehir vilayeti Kırşehir kazası Göllü nahiyesine bağlı Dulkadirli Karaisa köyü arası sınır anlaşmazlığına konu olan diğer yerlerden biri olmuştur. İki vilayetçe gönderilen karma komisyonla 26.07.1956 tarihinde bu anlaşmazlık giderilmeye çalışılmıştır. Öncelikle araziler göz önünde bulundurularak tarafların anlaşmaları için teklifler yapılmıştır. Ancak komisyonun makul teklifleri her iki tarafça da reddedilmiştir. Bunun üzerine karma komisyon tarafından sahada gerekli incelemeler yapılarak sınır bölgesinin Homurlu köyünün kuzeydoğusuna düşen Çeltek Ağılı Tepesi'ndeki Nirengi noktasından başlayarak güney batıya doğru üç hattın birleştiği noktadan güney batıya doğru dereyi takiben Kırşehir yolu üzerindeki Nirengi noktasından yol ile birleştiği noktadan Kırşehir yolunu takiben Zorgunçuk'ta sonlanan hat olarak belirlenmesi uygun bulunmuştur. Bu karar Ankara Vilayeti İdare Heyetinin 04.12.1956 tarih ve 1516 sayılı kararı, genel meclisin 04.01.1957 tarih ve 30 sayılı kararları ile bunun yanında Nevşehir Vilayeti İdare Heyetinin 14.08.1976 tarih ve 347 sayılı kararı, genel meclisin 04.01.1957 tarih ve sayısız kararları ile karma komisyonunun raporları aynen dikkate alınmak suretiyle kabul edilmiştir. Karar, bu doğrultuda 08.05.1957 tarihinde İçişleri Bakanlığı'nda ve Başbakanlık'ta da kabul edildikten sonra 22 Mayıs 1957 tarihinde Cumhurbaşkanı'nın onayı ile yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/265.18.9).

Nevşehir vilayetinin Hacibektaş kazasına bağlı Güzyurdu ve Başköyü ile Mucur kazasına bağlı Kızıldağ Yenyapan köyü bölgesi iki kaza arasındaki sınır anlaşmazlığı yine vilayetçe gönderilen karma komisyonu tarafından giderilmeye çalışılmıştır. Komisyon üyeleri bölgede yaptığı araştırmaları 10.10.1956 tarihinde bir rapor halinde sunmuştur. Bu rapora göre ihtilaflı muntıkada bulunan ve her iki tarafın kendi köyüne ait olduğunu iddia ettiği arazinin Güzyurdu, Başköy, Kızıldağ Yenyapan köyleri arasında hazinenin hukuk ve tasarrufunda bulunan araziden kaynaklandığı bu arazinin vaktiyle müştereken mera olarak istifade edildiği, arazide motorlaşma neticesinde yine her iki tarafın da gelişigüzel bir şekilde işgaline maruz kaldığı, bu durumun ilk defa bir takım arazi ihtilaflarını doğurduğu, bu ihtilafların da neticede hudut ihtilaflarına yansıdığı anlaşılmıştır. Bu gerekçelerden hareketle arazinin tetkikinde hudut noktalarının tespitine elverişli yerlerin baş tarafları ve arazinin bittiği yerler olduğu, orta kısımlarında ise hudut noktası olmaya elverişli mahallerin bulunmadığı anlaşıldığından arazinin baş ve bitiş noktaları tespit edilecek iki hattın ihtilaflı alanda hudut hattı olarak kabul edilmesi zorunluluğu bulunduğu kabul edilmiştir. Bu esaslara göre komisyon ihtilaflı olan bölgenin sınırlarını; Kızıldağın zirvesinde bulunan Nirengi noktasından Garipler Höyüğü'nün güney noktasına çekilen bir hattın, Mucur kazasının

Kızıldağ Yeniyan köyü ile Hacibektaş kazasının Başköy ve Güzyurdu köyleri arasındaki yerler iki kaza arasında hudut hattı olarak kabul edilmesi ve bu hattın Kızıldağ Tepesi'ndeki Nirengi noktasından itibaren dağeteğinde ve dere içerisinde mevcut iki kaza ile Kurtbaş olarak bilinen Osman Fakılı Öreni'nden geçmesi bugünkü ihtiyaçların göz önünde tutularak her iki tarafın menfaatine olacak şekilde düzenlemiştir. Komisyonun bu kararı vilayet idare heyetinin 23.10.1956 tarih ve 408 sayılı kararı ve genel meclisin 11.01.1957 tarihli ve sayısız kararları ile de kabul edilmiştir. Karar, 08.05.1957 tarihinde İçişleri Bakanlığı'nca ve Başbakanlık'ca onaylanmıştır. 22 Mayıs 1957 tarihinde Cumhurbaşkanının onayıyla da yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/265.18.10).

Diğer bir ihtilaflı bölge Kayseri vilayetinin Yeşilhisar kazası merkez nahiyesine bağlı Başköy ile Nevşehir vilayeti merkez kazası Derinkuyu nahiyesine bağlı Til köyü arasında kalan yerlerdir. Adı geçen ihtilaflı bölgeler her iki vilayetçe görevlendirilen karma komisyonca halledilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda her iki komisyon üyeleri 24.07.1956 tarihinde raporlarında görüşlerini bildirmişlerdir (BCA. 30.11.1/270.14.2).

Kayseri karma heyetinin görüşü; kuzeyde bulunan Perçene Tepesi ile Sığıryatağı dibi (Yassıdağ) eteğinden başlamak üzere Yukarı Alasay istikametinde doğuya doğru geçen hat ve Yukarı Alasay'dan Böysek'teki Ali İkiz Tarlası'nın batısından geçen ve Sığır Böğülekliği'nden son bulan hattın iki vilayet arasında sınır olarak kabul edilmesi yönündedir (BCA. 30.11.1/270.14.2).

Nevşehir karma heyeti ise; hudut noktalarının belirli noktalardan geçmesi ve arazinin tabii durumuna uygun düşmesi gerektiği yönünde bir görüş bildirmiştir. Bu durumda Kayseri heyetinin belirttiği görüşü uygun bulmamıştır. Çünkü Kayseri heyetinin Başköylülere ait tapulu arazileri ve tarlaları genel prensiplere aykırı olarak iki vilayet arası hudut olarak belirlemiştir (BCA. 30.11.1/270.14.2).

Nevşehir heyeti iki vilayet hududunu; Alasay'dan başlayarak gölün birisi Başköy'de diğeri Til köyünde kalmak üzere yüksek kayalıkları takiben Sığırdamı ve Geyik Arkacı'nda son bulan hat olarak önerilmiştir. Nevşehir Vilayeti İdare Heyeti de bu doğrultuda 14.08.1956 tarih ve 145 Sayılı Karar'ı almıştır. Bu karar Nevşehir Genel Meclisi'nin 11.01.1957 tarih ve sayısız kararında da belirtilmiştir (BCA. 30.11.1/270.14.2).

Kayseri Vilayeti İdare Heyeti ise 11.12.1956 tarih ve 926/2775 sayılı kararı ve Genel Meclisin 11.01.1957 tarih ve 66 sayılı kararı ile merkezden gönderilecek bir heyetin bölgede inceleme yapmasından sonra sınır hattının belirlenmesi gerektiği yönünde bir görüşü benimsemiştir (BCA. 30.11.1/270.14.2).

Yukarıdan da anlaşılacağı üzere vilayetler arası bir hudut mutabakatı sağlanamadığından dolayı merkezden bir heyet görevlendirilmiştir. Bu heyetin sahada yaptığı araştırmalar neticesinde; Nevşehir vilayetince ileri sürülen kayalık sahanın bitim hattı hudut olarak mütalaa edildiği takdirde Başköylülerin on binlerce dönüm tarlaları Til köyü hududu dâhilinde kalacağı dolayısıyla kısmen tapusuz olan bu araziler yüzünden iki komşu köy arasında ardı arkası gelmeyen anlaşmazlıklar meydana getireceği, diğer taraftan arazi üzerinde hudut teşkil edecek karakterde tabii araziler bulunmadığı gibi gerekçelerle hudut hattının sabit iki nokta arasında ve tarlalar içerisinde geçirecek düz bir hattın belirlenmesi zorunluluk halini aldığı kanaatine varılmıştır (BCA. 30.11.1/270.14.2).

Bu gerekçelerle Kayseri vilayeti Yeşil Hisar kazası merkez nahiyesine bağlı Başköy ile Nevşehir vilayeti merkez kazası Derinkuyu nahiyesine bağlı Til köyü bölgesindeki iki vilayet

arası hududun tarafların karşı taraf hududu içinde kalan tüm hakları saklı kalmak üzere sınırın Mazıdağ'ın güney ve dağın güney doğu eteklerinde bulunan ve Sarıtaş ismiyle anılan sarımtırak kayaların bulunduğu hafif tümsek yerin ortasından başlayarak sıra ile Durmuş ve Kahraman tarlası batı hududu, Mustafa Temiz tarlası, Til köylü Mustafa Çiftçi tarlası, Kasım Demir tarlası, Til köylü Etem Avcı tarlası, İsmail Sanal tarlası ve Çifte göllerin güney batısında bulunan tepesi hafifçe çukur bir tümsekten ibaret olan Kumkaya hattının takiben güney hududunu teşkil eden Sığır Yatağı mevkiine çekilen hat olarak belirlenmesinin en uygun sınır hattı olacağı vurgulanmıştır. Bkz. Harita-5. Bu doğrultuda da rapor hazırlanmıştır. Hazırlanan bu raporlar Kayseri Vilayeti İdarî Heyeti tarafından kabul edilerek İçişleri Bakanlığı'na bildirmiştir. İçişleri Bakanlığı'nda 18.04.1958 tarihinde uygun bulunan yazı Başbakanlığa havale edilmiştir. 24.04.2019 tarihinde burada da onay gören yazı Cumhurbaşkanı'nun onayıyla yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/270.14.2).

Vilayetler arası hudut anlaşmazlığının yaşandığı bir diğer mahal Kayseri merkez kazasının Himmetsede nahiyesine bağlı Bayramhacı köyü ile Nevşehir vilayeti Avanos kazası merkez kazasının merkez nahiyesine bağlı Mahmattatar köyü arasında kalan sınır hatlarıdır. Bu hatların tespiti için vilayetler nezdinde müştereken karma kurullar oluşturulmuştur. Bu kurullar düzenledikleri raporları kendi vilayet meclislerine sunmuşlardır. Kayseri Karma Kurulu'nun Kayseri Vilayeti İdare Heyeti'ne sunduğu rapor 13.06.1957 tarih, 452 sayılı Vilayet İdare Heyeti ve 13.12.1957 tarih, 7 Sayılı Genel Meclis kararı ile kabul edilmiştir. Nevşehir Vilayeti Yetkili Kurulu'nun düzenlediği rapor da 21.06.1957 tarih, 201 Sayılı Vilayet İdare Heyeti ve 27.12.1957 tarih, 4 Sayılı Genel Meclis kararları ile kabul edilmiştir (BCA. 30.11.1/278.28.14).

Her iki vilayetin idare heyetleri tarafından alınan bu kararlarda görüş ayrılığı bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu gerekçe ile her iki vilayet yetkilileri İçişleri Bakanlığı'ndan merkezden görevlendirilecek bir komisyonun bölgeye gönderilmesini talep etmişlerdir. Bu doğrultuda bakanlıkça bölgeye gönderilen tarafsız bir komisyonun sahada yaptığı araştırmalar neticesinde yayımladığı raporunda öncelikle her iki vilayet karma komisyonlarınca belirlenen hudut hatlarının ne şekilde çizildiği ifade edilmiş ve bu raporlar hakkında bilgiler verilmiştir. Bu raporlara göre Kayseri İdare Heyeti ve Genel Meclis tarafından kabul edilen hududun Ziyaret Tepesi'nin en yüksek noktasından Kırmızı Türbe (Tünbek)'nin en yüksek noktasına ve bunları takiben de Kırgın Dağı zirvesine ulaşan hattın (Bilektaş) Kolayca Yaralı İnlere ulaşan hat olarak belirlenmesi uygun görülmüştür. Nevşehir İdare Heyeti'nce ise Hacı Emin tarlası, Kabak Tepe, Tekerlek Ağıl ve Kargın Dağı'na çekilen hat olarak belirlenmesi gerektiği ve hudut üzerinde bulunan her iki köy muhtarı ve ihtiyar heyeti kendi vilayetleri yetkili kurullarının çizmiş oldukları hudut hattının kabulünün daha doğru olacağını belirtmiştir. Kayseri Heyeti'nin dile getirdiği hususlardan biri de Nevşehir Vilayeti yetkili kurulunun çizdiği hudut hattında büyük bir hatanın yapıldığı, bu hataya Bayramhacı köyü muhtarının itiraz ettiği, bu bölgeyi bilen kişiler tarafından da yanlışlığın teyit edildiği ayrıca Mahmattatar köyü muhtarı tarafından da bu durumun doğrulandığı bilgisinin bulunmasıdır (BCA. 30.11.1/278.28.14).

Tüm bunlar, merkezden görevlendirilen heyet tarafından tespit edildikten sonra kendi görüşünü paylaşmıştır. Bu hususta merkezden görevlendirilen heyetin bölgede yaptığı incelemeler neticesinde Kayseri heyetinin kısmen Nevşehir heyetinin ise tamamen hatalı ve kusurlu bir rapor hazırladıkları tespit edilmiş ve iki vilayet arası hududun doğuda Ziyaret Tepesi'nin Tekerlek Çeşme'ye bakan yüzündeki hattı takiben Tekerlek Tepe'ye ulaşan ve

oradan da batıya dönerek Kargın Tepe'nin doğuya bakan yüzündeki tek bir hat şeklinde zirveye çıkan hat olacak şekilde belirlenmiştir. Bu doğrultuda bir karar hazırlanmıştır. Karar, 14.09.1959 tarihinde İçişleri Bakanlığı'nda, 15.09.1959 tarihinde Başbakanlık'ta kabul edilmiş 06.10.1959 tarihinde Cumhurbaşkanlığı tarafından onaylanmasıyla beraber yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/278.28.14).

Bahse konu yapılan bir diğer yerleşim birimi Nevşehir vilayeti Kozaklı kazası merkez nahiyesine bağlı Kanlıca köyü ile Yozgat vilayeti Boğazlıyan kazası Fakılı nahiyesine bağlı Çöplüçiftliği köyüdür. Adı geçen vilayet birimlerince müştereken oluşturdukları kurullar tarafından bölgede yapılan incelemeler sonucunda 12.07.1958 tarihli raporlarından iki vilayet arası hududun belirlenmesi hususunda bir anlaşma temin edilemediği anlaşılmıştır. Daha sonra konu vilayet kurullarına aksettirilmiştir. Nevşehir Vilayeti Yetkili Kurulu 02.01.1959 tarih ve 4 Sayılı Genel Meclis, 25.07.1958 tarih ve 181 Sayılı İdare Heyeti Kararı ile Yozgat Vilayeti Yetkili Kurulu tarafından ise 08.08.1958 tarih 148 Sayılı İdare Heyeti, 01.12.1958 tarih ve 5 Sayılı Genel Meclis kararları ile bu hususları karar altına almışlardır (BCA. 30.11.1/278.30.14).

İki vilayet arasındaki sınır anlaşmazlığı Nevşehir Valiliği'nin 27.01.1959 tarih ve 133-4 Sayılı, Yozgat Valiliği'nin de 05.12.1958 tarih ve 9-4364 Sayılı yazıları ile İçişleri Bakanlığı'na aksettirilmiştir. Bunun üzerine Bakanlık yetkilileri bu sorunun halli için merkezden bir uzman heyet görevlendirmiştir. Görevlendirilen uzman heyetin mahalde yaptığı tetkikat neticesinde hazırladığı raporu 18.05.1959 tarihinde açıklamıştır. Açıklanan raporda ihtilafın sebebi şu şekilde izah edilmiştir: Kanlıca ve Çöplüçiftliği köyleri çok eski tarihlerden beri tek bir köyden ibaretken 35 yıl önce birbirlerinden ayrılarak müstakil birer köy haline gelmişlerse de aralarında belirli bir hudut çizilmemiş olması nedeniyle boş olan hazine arazisinin paylaşılabilmesi yüzünden yakın zamanlardan itibaren aralarında ihtilaflar çıktığı vurgulanmıştır. Bu ihtilafların en önemli sebeplerinden biri de bu tarlaların yirmi yıl öncesine kadar Kabukçuoğulları namıyla anılan Kanlıca köyünde bulunan şahıslar ile Çöplüçiftliği köyü halkı arasında müştereken kullanılmasıdır. Diğer taraftan ise Kabukçuoğullarının hazine arazisinden 20.000 dönümü zapt etmiş olmaları ve ara yerlerde boş olarak kalan 5-6 bin dönümlük araziye de ellerine geçirmek istemeleri ihtilafın hakiki sebeplerini oluşturmuştur (BCA. 30.11.1/278.30.14).

Tüm bunlar dikkate alınarak merkezden görevlendirilen heyetçe iki vilayet arası hududun Üçdere Kefeği mevkiinden itibaren kuzeye doğru Kül Höyüğü ve bunun 800 m. kadar kuzey-batısından ve Şükrü'nün çadırı mevkiinin tam doğusunda bulunan Kocatepe'ye ve buradan Tuz Kayası'na uzanan hat olarak belirlenmiştir. Vilayetlerce bu doğrultuda kararlar hazırlanarak İçişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. Karar burada 06.10.1959 kabul edilmiştir. 10.10.1959 tarihinde Başbakanlık'ta da onay gören yazı 17 Ekim 1959 tarihinde Cumhurbaşkanı'nın onayıyla yürürlüğe girmiştir (BCA. 30.11.1/278.30.14).

Bir başka ihtilafli bölge Nevşehir vilayeti Avanos kazası merkez nahiyesine bağlı Merdanali köyü ile Yozgat vilayeti Boğazlıyan kazası Fakılı nahiyesine bağlı Fehimli köyü arasında kalan yerlerdir. Vilayetlerce müştereken oluşturulan karma kurullar bölgede gerekli incelemeleri yaptıktan sonra hazırladıkları raporları 11.06.1957 tarihinde valilik birimlerine teslim etmişlerdir. Nevşehir vilayeti yetkili kurullarınca hazırlanan rapor, 21.06.1957 tarih ve 202 Sayılı İdare Heyeti kararı ile 27.12.1957 tarih 4 Sayılı Genel Meclis kararı doğrultusunda iki vilayet arası hududun Kurtdere diğer adıyla Boyalı Dere'nin altından tren hattına paralel

olarak su pompasına çekilen hattı takiben Çatalarkaca varan hat olarak kabul edilmiştir (BCA. 30.11.1/280.6.8).

Yozgat Vilayeti yetkili kurulları da 27.12.1957 tarih 307 Sayılı Vilayet İdare Heyeti, 06.01.1958 tarih ve 5 Sayılı Genel Meclis kararı ile Vilayet Karma Kurulu'nun görüşüne uyararak hudut hattının Fehimli köyüncü Boyalı Dere, Merdanalı köyüncü Kurt Deresi diye vasıflandırılan derenin başından başlamak üzere Merdanalı köyüncü Boyalı Dere diye adlandırılan çıkmaz derenin başına ve buradan da düz bir hatla Çakal Arkaca (Çatal Arkaca) çekilen hat olarak belirlemiştir. Bu kararlar her iki vilayet yetkili makamlarınca İçişleri Bakanlığı'na bildirilmiştir (BCA. 30.11.1/280.6.8).

Bakanlık, adı geçen bölgelerde vilayetler arası hudut anlaşmazlığını gidermek için merkezden uzman kişiler görevlendirmiştir. Bu kişilerin sahada yaptıkları çalışmalar neticesinde sorunun; uzun yıllardır iki köy arasında müştereken ve mera olarak kullanılan araziden bir kısmını Fehimli köylüleri tarafından tarla haline getirilerek Avanos kazasının Merdanalı köylülerine satmaları, Merdanalı köylüleri aldıkları tarlalar civarındaki boş arazileri eskisi gibi mera olarak kullanırken Fehimli köylülerinin bu sahada yeniden tarla açma teşebbüslerinde bulunmaları üzerine ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Bu anlaşmazlığın giderilmesi için yeni hattın Fehimli köyüncü Boyalı Dere, Merdanalı köyüncü Kurt Deresi olarak vasıflandırılan dereden başlayarak tren hattının geçtiği vadiyi paralel bir şekilde takip edip Merdanalı köyüncü Boyalı Dere olarak adlandırılan Kuru Dere'ye ve oradan Çatal Arkaca çekilen hat olarak belirlenmiştir. Yeni belirlenen hat her iki vilayet yetkili kurullarınca kabul edilmiştir. Karar İçişleri Bakanlığı'na bildirildikten sonra 08.02.1960 tarihinde burada onaylanmış, 10.02.1960 tarihinde Başbakanlık'ta onay gören karar, 26 Şubat 1960 yılında da Cumhurbaşkanı'nın onayıyla yürürlüğe geçirilmiştir (BCA. 30.11.1/280.6.8).

Nevşehir ilinin teşkilinden sonra Ürgüp'ün kaza birimi olarak Nevşehir'e bağlanması, Ürgüp ile Kayseri arasında kalan ve iki vilayet arasındaki sınırı oluşturan yerler bazı anlaşmazlıklara yol açmıştır. Buna göre Kayseri vilayetinin İncesu kazası merkez nahiyesine bağlı Üçkuyu köyü ile Nevşehir vilayeti Ürgüp kazası merkez nahiyesine bağlı Aksular kasabası arasında kalan yerler anlaşmazlığa neden olan muhitlerdir (BCA. 30.11.1/281.11.14).

Her iki vilayetçe oluşturulan yetkili kurullar bölgede yaptıkları araştırmalar neticesinde düzenledikleri raporları 03.09.1959 tarihinde ayrı ayrı kendi vilayet makamlarının yetkili birimlerine teslim etmişlerdir. Vilayet yetkili makamları da bu doğrultuda kararlar almışlardır. Kayseri heyeti bu husustaki raporunda iki vilayet arası çizilecek hududun 1500 rakımlı Tüllüce Tepesi-Ali Kocaş Öreni ve Beşiktepe arasında çekilecek düz bir hat olarak belirlenmesini uygun bulmuştur. Nevşehir heyeti ise iki vilayet arasında çizilecek hududun eski Kayseri yolunun Tüllüce Deresi ile kesiştiği ve Yıkık Köprü mevkiinden Kazankaya Tepesi'ne uzanan hat olarak belirlemiştir. Bu sorun yine merkezden görevlendirilen heyetçe çözülmeye çalışılmıştır. Merkezden görevlendirilen heyet, sahada yapmış olduğu araştırmalar sonucunda ise iki vilayet arası hududun 1500 rakımlı Tüllüce Tepesi'nin en yüksek noktasından kuzey yönünde bulunan Kazankaya Tepesi'nin en yüksek noktasına çekilen hat olarak belirlemiştir. Her iki vilayet yetkili birimleri bu doğrultuda kararlar alarak konuyu İçişleri Bakanlığı'na bildirmişlerdir. İçişleri Bakanlığı, kararı 26.03.1960 tarihinde uygun bulmuştur. Başbakanlık'ta da 01.03.1960 tarihinde onaylanmıştır. 18 Nisan 1960 tarihinde Cumhurbaşkanlığı'nda işlem görmesinin ardından karar kesinlik kazanmıştır (BCA. 30.11.1/281.11.14).

Sonuç

Sonuç olarak Nevşehir, 1518 yılında Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra Muşkara adıyla Ürgüp kazası dâhilindeki Uçhisar nahiyesine bağlanmıştır. 18. yüzyılın başlarına kadar sıradan bir köy konumunda olan Muşkara, zaman içinde köy, nahiyeye, kaza, sancak ve Cumhuriyet Dönemi'nde de il konumuna getirilmiştir. Bu süreci başlatan en önemli etkenlerden biri 1718-1730 yılları arasında Osmanlı'da sadrazamlık görevine getirilen Damat İbrahim Paşa'nın doğduğu yer olmasıdır.

Nevşehir'e 1727 yılından itibaren mahalleler oluşturulmak suretiyle kasaba görünümü kazandırılmıştır. Nevşehir 1747 yılında nahiyeye, 1764 yılında kaza birimi haline getirilmiştir. 1840 yılında yapılan idarî düzenlemeler sonucunda da Niğde sancağının kazalarından biri olarak bu konumunu sürdürmüştür. 1846 ile 1852 yılları arasında ise Nevşehir sancak birimi haline getirilerek Niğde kaza düzeyinde Nevşehir'e bağlanmıştır. 1852 yılından itibaren ise Niğde eskiden olduğu gibi sancak merkezi haline getirilip Nevşehir bu merkezin kaza birimi haline getirilmiştir. 1954 yılında Nevşehir, Niğde'den ayrılarak müstakil bir il haline dönüştürülmesiyle beraber kendisine 7 ilçe ve çok sayıda köy bağlanmıştır.

İdari anlamda yapılan düzenlemeler sadece Osmanlı'nın son devrinde yaşanmamış Cumhuriyet Dönemi'nde de sürdürülmüştür. Bu çalışmalar Nevşehir'in il olmasından hemen önce yani 1942 yılında başlatılıp 1960 yılına kadar devam ettirilmiştir. Böylece, Nevşehir'in geçmişten günümüze idarî sınırlarının belirlenme süreci çalışmamızda bahsedildiği şekilde tamamlanmıştır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (DABOA)

BOA. AE. SMHD. I. 226/18046.; AE. SMST. III. 117/8943.; C. EV. 218/108669.; AE. SABH. I. 224/14808.; AE. SABH. I. 239/15958.; AE. SABH. I. 274/18411.; AE. SABH. I. 296/19888.; AE. SABH. I. 350/24534.; C. EV. 589/29732.; C. EV. 595/30036. ve C. EV. 361/31847.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (DABCA)

30.11.1/153.14.19.; 30.11.1/245.22.18.; 30.11.1/258.22.11.; 30.11.1/261.44.1.; 30.11.1/262.46.15.; 30.11.1/262.49.21.; 30.11.1/264.10.11.; 30.11.1/264.14.14.; 30.11.1/265.18.9.; 30.11.1/265.18.10.; 30.11.1/270.14.2.; 30.11.1/278.28.14.; 30.11.1/278.30.14.; 30.11.1/280.6.8. ve 30.11.1/281.11.14.

Tetkik Eserler

Kitaplar

DEVELLİOĞLU, Ferit (2010). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara: Akaydın Kitabevi.

PAKALIN, Mehmet Zeki (1993). Osmanlı Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: M.E.B. Yayınları.

Makaleler

BAŞ, Yaşar (2018). III. Ahmet Devri'nde İstanbul'da Kurulan Çuha Fabrikası. Lale Devri'nde Osmanlı Devleti ve Nevşehir, 921-933.

BİLGE, Sadık Müfit (2011). Karaman Eyaleti'nin Tarihi Coğrafyası ve İdari Taksimatı (XV.-XVIII. Yüzyıllar). IRTS, 64-67.

SELÇUK, Hava (2013). Niğde'nin İlk Nüfus Sayımı. International Journal of Social Science, 1263-1294.

ŞAHİN, İlhan (2007). Nevşehir. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 64-67.

Açıklamalar

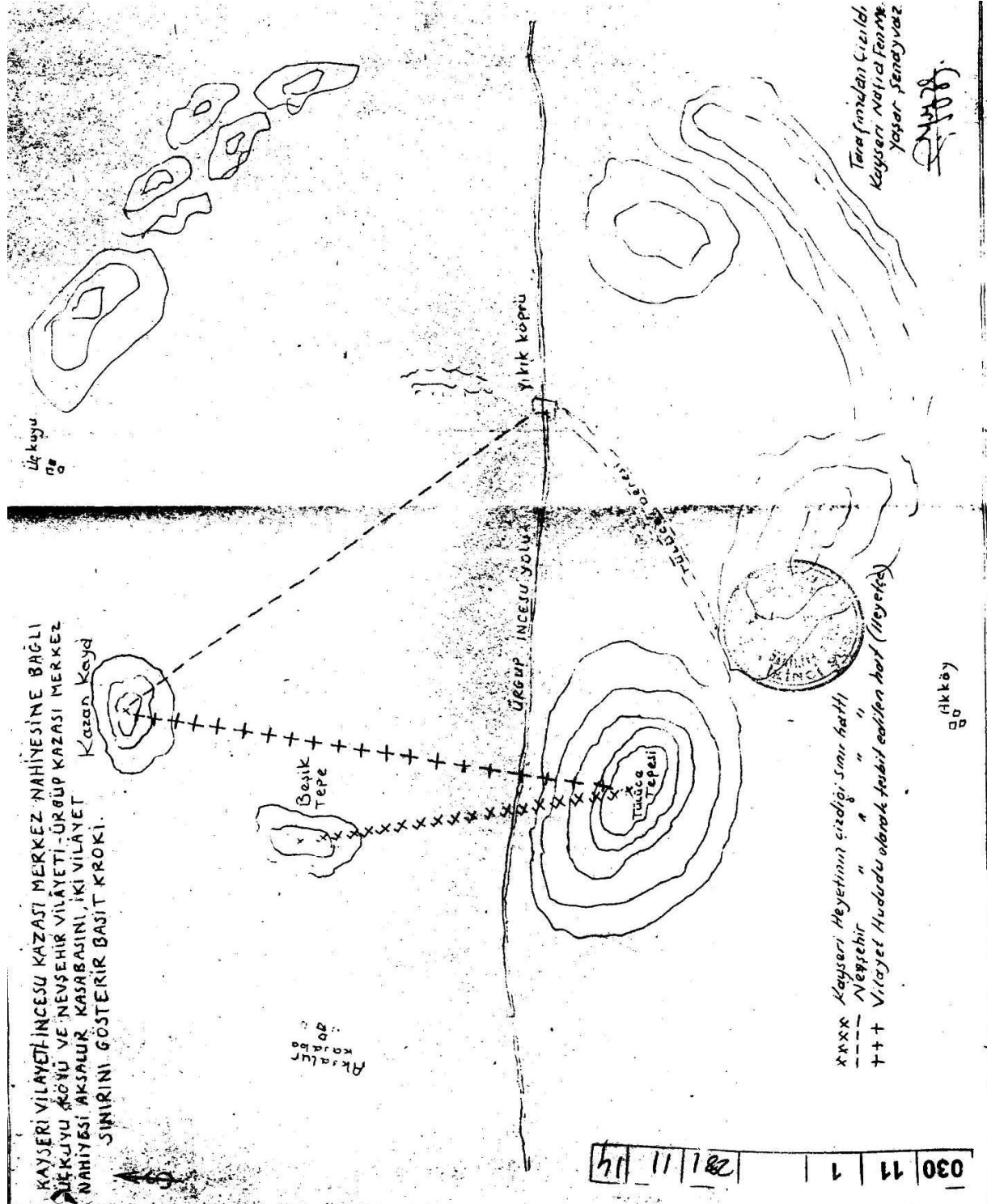
¹ Temlik: Bir mülkü birine mülk olarak verme, birini mülke sahip kılmak veya bir hakkın başka bir kimseye geçirilmesi anlamlarını ifade eder. Bkz. (Devellioğlu, 2010, s. 1252). Ayrıca Bkz. (Pakalın, 1993, s. 90).

² III. Ahmet Dönemi'nde Damat İbrahim Paşa Sadrazamlığında başlatılan imar faaliyetleri sadece Nevşehir'e özgü değildi. Ülkenin pek çok yerinde imar ve sanayinin gelişmesi yönünde de büyük çaba sarf edilmiştir. Bkz. (Baş, 2018, s. 921)

³ Bu tarihte Nevşehir ve Ürgüp'e kadı tayin edilmiş ve aynı kadı her iki kaza merkezini de yönetmiştir. Verilen tarihten sonra da Nevşehir bir kaza merkezi olarak adlandırılmaya devam etmiştir. Bkz. (BOA. AE. SMST. III. 117/8943).; (C. EV. 218/108669).; (AE. SABH. I. 224/14808).; (AE. SABH. I. 239/15958).; (AE. SABH. I. 274/18411).; (AE. SABH. I. 296/19888).; (AE. SABH. I. 350/24534).; (C. EV. 589/29732).; (C. EV. 595/30036).; (C. EV. 361/31847).

Ekler
(Örnek Arşiv Belgesi)

Belge-1: Kayseri Vilayeti'nin İncesu Kazası Merkez Nahiyesi'ne Bağlı Üçkuyu Köyü İle Nevşehir Vilayeti Ürgüp Kazası Merkez Nahiyesi'ne Bağlı Aksular Kasabası Arasında Kalan Bölgedeki İki Vilayet Arası Hududu Gösteren Kroki.

Kaynak: BCA. 30.11.1/281.11.14.